

"Ἄς παρακαλέσωμεν τὸν "Υψιστο νὰ μᾶς δίνη πάντα τὴν βοήθειά Τον και
ἄς Τὸν εὐχαριστήσουμε μὲ δῆλη μας τὴν ψυχή, γιατὶ μᾶς ἐδιάλεξε ὑπερα-
σπιστὰς τῶν πολυτιμοτέρων ἀγαθῶν ποὺ ἔχει ἡ ἀνθρωπότης και μᾶς ὑψώ-
σεν ἔτσι ἀπὸ τὴν ταπεινότητά μας εἰς σκεύος ἐκλογῆς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑΣ

Ιωάννης Μεταξάς

ΛΟΓΟΙ
ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

1936 - 1941

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

1936 - 1938

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΓΥΚΟΒΟΣΤΗ

δ λαδες ούτος χωρίς άπο κανένα νά προκληθῇ ούτε γά πιεσθῇ, άλλα δλως αύθορμήτως και ἔξι λικές του πρωτοβουλίας, ἐνήργησε και ἐνεργεῖ ὑπέρ τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας. Ο ἔρανος αὐτὸς ἀπέφερε μέχρι τοῦτο ποσόν προσεγγίζον τὰ τριακόσια ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Ἐνα μέρος τοῦ ποσοῦ τούτου διφείλεται θεβαίως εἰς τὰς συνεισφοράς και τὰς δωράδες ἀρκετῶν εὐπόρων, τὸ μέγιστον δμως μέρος αὐτοῦ διφείλεται εἰς τὰς πτωχοτέρας τοῦ λαοῦ τάξεις, εἰς τὴν προσφοράν τοῦ ὑστερήματος πτωχῶν διοπαλαιστῶν και πενομένων οἰκογενειῶν. Υπῆρξαν πτωχοὶ οἰκογενειάρχαι και πτωχαὶ γυναικες ποὺ προσέφεραν και αὐτὰ τὰ πτωχικὰ τυμαλφῆ των, ἀκόμη και τὰ νυμφικά των δακτυλίδια. Ὁφείλω ἐγώπιον δμῶν νά εὐχαριστήσω τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν διὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν θυσίαν και νά τὸν προσκαλέσω νά μὴ χαλαρώσῃ τὴν δρμήν του, δλλά νά τὴν συνεχίσῃ μὲ τὴν λίδιαν θέρμην και τὸν λίδιον πατριωτισμόν. Ο ἐγθουσιασμός του πρέπει νά μείνη διαπτωτος. Οὐδεὶς Ἑλλην πρέπει νά στερηθῇ τῆς τιμῆς τοῦ νά ἔχῃ προσφέρει πᾶν διά δύναται ὑπέρ τῆς Ἀεροπορίας. Η Κυδερνήσις γνωρίζει τὰς ὑποχρεώσεις της διὰ τὴν ἀνάπτυξιν δλων τῶν πολεμικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, τῆς Ἑγραδες, τῆς θαλάσσης και τοῦ ἀέρος και δὲν θὰ διστάσῃ ἀπέναντι οἰασδήποτε θυσίας πρὸς τελειοποίησιν αὐτῶν.

Σεις δμως, κύριοι Ἀξιωματικοὶ τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας, συναίσθάνεσθε θεβαίως κατόπιν δων σᾶς λέγω τὰς ἀφορώσας δμᾶς ὑποχρεώσεις και ἀπέναντι τοῦ Βασιλέως και ἀπέγαντι τῆς Κυδερνήσεως, δλλά και ἀπέναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, δστις εἰς τοιαύτας ἔκουσίας θυσίας ὑποβάλλεται ὑπέρ τῆς Ἀεροπορίας. Και εἴμαι θέντος διά τὰ φανῆτε ἀντάξιο τῆς ἡρωϊκῆς προσπαθείας και τῶν προσδοκῶν τοῦ Ἐθνους. Μὲ τὴν πεποίθησιν αὐτὴν σᾶς καλῶ δπως ἀγαφωνήσητε μαζί μου: Ζήτω ὁ Βασιλεύς! Ζήτω τὸ Ἐθνος! Ζήτω η Βασιλικὴ Ἀεροπορία!

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙ ΤΗ ΟΡΚΩΜΟΣΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΝΤΩΝ

(20 Νοεμβρίου 1937)

Φοιτηταὶ και Φοιτήτριαι, λίδιως πρωτοετεῖς Φοιτηταὶ και Φοιτήτριαι,

Εἰσέρχεσθε εἰς τὸ Πανεπιστήμιον οι πρωτοετεῖς, εἰς μίαν ἐποχὴν ἔθνικῆς ἔξορμήσεως, εἰς μίαν ἐποχὴν κατὰ τὴν δοπίαν τὸ Ἑλληνικὸν "Ἐθνος, ἀφυπνισθὲν και ἐξεγερθὲν, ἀπέβαλε τὸν μαρχορχόνιον μαρασμὸν και δημιουργεῖ Κράτος, ἐπὶ τοῦ δοπίου θὰ βασίσῃ τὴν μέλλουσαν ἔξελιξίν του, φιλοδοξεῖ δὲ νά δημιουργήσῃ, συνεχίζον τὰς μαχράς, χιλιετρίδων, παραδόσεις του, λίδιον σύγχρονον πολιτισμόν." Ήθελα νά ήτο δυνατόν δ καθεὶς ἀπὸ σᾶς νά φαντασθῇ διε: εἴναι μόνος του μαζί μου και διε: δὲν δμιλῶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν πρὸς

σύγολον, δλλά μόνον πρὸς αὐτόν, μόνος ἐγὼ πρὸς μόνον αὐτόν, μάτια μὲ μάτια, διὰ νά τὸν ἐρωτήσω:

Παιδί μου, διατί ήλθες εἰς τὸ Πανεπιστήμιον; Χθὲς ἔνα παιδί σὰν κι' ἐσένα, εἰς τὰ χρόνια σου, μὲ συνήγητησεν εἰς τὸν δρόμον και μου εἶπε: δὲν θὰ γίνη και δι' ἡμᾶς τίποτε, κύριε Πρόδερμε; Δὲν ἔχευρα τί ήτο. Μου εἶπεν διε ήτο οὐρανός φοιτητής, δ δοπίος δὲν κατώρθωσε νά εισέλθῃ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Και τοῦ εἶπα: ἔχεις ἔφεσιν νά σπουδάσῃς; Λέγει: γαί. Τὸν συνεδιλευσα τί νά κάμη. Μου εἶπεν: ἐγὼ δὲν ήμπορω νά ἔξεδεν τὰς δρας μου εἰς τὴν σπουδήν, διότι συγχρόνως ἔχω και νά ἐργασθῶ. Τοῦ εἶπα: παιδί μου, η τὸ ήνα η τὸ δλλό δὲν συμβιβάζονται και τὰ δύο μαζί. Κύριε Πρόδερμε, μου λέγει, πρέπει νά τὰ καταφέρω νά πάρω και ἐγὼ ἔνα χαρτί.

Λοιπὸν θέλω νά σ' ἐρωτήσως ἐσένα ποὺ δμιλεῖς μαζί μου αὐτὴν τὴν στιγμήν: εἰσήλθες εἰς τὸ Πανεπιστήμιον διὰ νά πάρης ἔνα χαρτί; "Αγ, παιδί μου, αὐτὸς είναι δ σκοπός σου, τότε ἔλα μαζί μου, χωρὶς νά ποδιμε τίποτε εἰς δλλον, ἔλα γά σε πάρω νά φύγωμε, διότι δὲν πρόκειται νά γίνης ἀληθινὸς ἐπιστήμων, πρόκειται νά γίνης πλαστογράφος τῆς ἐπιστήμης. Διότι αὐτὸς τὸ χαρτί θὰ είναι μία πλαστογραφία τῆς ἐπιστήμης, μὲ τὴν δοπίαν θὰ πᾶς νά ἐπιδιώξῃς τίς οίδε ποια μικρωφελήματα και μὲ τὸ δοπίον χαρτί θὰ καταντήσῃς μίαν ήμεραν ἐλεεινὸς και τρισάθλιος. Και δὲν θὰ σένεσαι τὸν ἔσωτόν σου σῦτε σὺ δ λίδιος. Πάμε λοιπὸν νά φύγουμε. "Άλλα είμαι θέντας διτί δ καθένας ἀπὸ σᾶς θὰ μου εἶπη: δχι, δι' δημορα τοῦ Θεοῦ. Τέτοια σκέψις γά περάση ἀπὸ τὸ κεφάλι μου; Θέλω γά μάθω τὴν ἐπιστήμην τὴν δοπίαν ἔδιάλεξα. Θέλω γά καταβάλω κόπους διὰ νά σπουδάσω πραγματικά και σοδαρά. "Άλλα και ἐγὼ πάλιν θὰ σ' ἐρωτήσω: μήπως ἔχεις στὸ μυαλό σου νά ἀποκτήσῃς μάθησιν και γνῶσιν και σοφίαν διὰ νά ἀνέβης ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ σκαλοπάτια, διὰ νά ἀνέβης τὴν κοινωνικὴν κλίμακα, διὰ νά ἀποκτήσῃς τιμάς, τίτλους, πλοῦτον, κοινωνικὴν ἐπικράτησιν η ἐπικράτησιν εἰς ἄλλα πεδία σὰν τῆς πολιτικῆς; Μήπως ἔχεις στὸ μυαλό σου τέτοιο πρᾶγμα; Μήπως δι' αὐτὰ θέλεις ν' ἀποκτήσῃς τὴν μάθησιν και τὴν γνῶσιν; Τότε θέντα δὲν είσαι πλαστογράφος τῆς ἐπιστήμης, είσαι δμως μεταπράτης τῆς ἐπιστήμης. Διότι παίρνεις αὐτὴν τὴν σοφίαν πληρώνοντας δσα παίρνεις μὲ τὸν κόπον σου δχι. διὰ νά τὰ ἀφομοιώσῃς μέσα σου και νά παραγάγῃς κάτι τι ἀλλο νέον, δλλά διὰ νά τὰ μεταπωλήσῃς εἰς τὴν κοινωνίαν, τὴν δοπίαν θέλεις γά ἐκμεταλλεύεσαι ὑπέρ τῶν λίδιοτελῶν σου σκοπῶν. Και λίσας - λίσας πωλῶντας νά τὰ νοθεύσῃς συγχρόνως, νά τὰ δηλητηριάστης διὰ τῆς νοθείας αὐτῆς και κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν νά τὴν θλάψῃς τὴν κοινωνίαν μόνον και μόνον διὰ νά ὠφεληθῆς ἐσύ. "Οχι, παιδί μου, αὐτὸς μὴν τὸ κάμης και διὰ τὸν ἔσωτόν σου ἀκόμα, διότι η Ἑλληνικὴ κοινωνία ἔχει ἐξεγερθῆ πλέον και δὲν θὰ ἀφήσῃ ποτὲ οἰονδήποτε μεταπράτην τῆς ἐπιστήμης νά τῆς πωλήσῃ τὰ νοθεύμενα του προϊόντα. "Έχει ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Κράτος λοχυρόν, τὸ δοπίον εἰς τὴν περίστασιν ταύτην θὰ βάλη τὸν μεταπράτην εἰς θέσιν η δοπία του ἀρμόδιει.

Είμαι δέδαιος δτι καθένας άπο σᾶς μὲ τὸν δποῖον δμιλῶ ἔτσι ίδιαιτέρως θὰ μοῦ εἰπη: ἀλλοίμογον ἂν ή φιλοδοξία μου θὰ ήτο τόσον χαμηλή καὶ ταπεινή! Θέλω γὰ γίνω ἐπιστήμων, ἀληθινὸς ἐπιστήμων, μὴ ἔχων ἄλλον σκοπὸν παρὰ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐπιστήμην, τὴν προσπάθειαν πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας. Αὐτὸς θὰ είναι δι σκοπὸς τῆς ζωῆς μου εἰς οἰονδήποτε ἀλάδον τῆς ἐπιστήμης καὶ ἂν ἀγήκω. "Αγ είναι ἔτσι καὶ αὐτὴ είναι η ἀπόφασίς σου, τότε καλῶς ὥρισες ἐδῶ. Θὰ ἀκούσετε ἐδῶ ἀπὸ τοὺς καθηγητάς σας καὶ ίδιως ἀπὸ τοὺς καθηγητάς σας ἔκείνους ποὺ ἀναμιγνύουν διλίγον τι καὶ τὴν φιλολογίαν εἰς τὰ ζητήματά των, θὰ ἀκούσετε δτι η ἐπιστήμη, η ἀναζήτησις τῆς ἀληθείας διὰ τῆς ἐπιστήμης γίνεται δι' ὠρισμένων μεθόδων. Καὶ η θρησκεία ἀναζητεῖ τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλὰ τὴν ἀναζητεῖ διὰ τῆς πίστεως. Καὶ η τέχνη ἀναζητεῖ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τὴν ἀναζητεῖ διὰ τοῦ συναισθήματος. Η ἐπιστήμη τὴν ἀναζητεῖ κατὰ τὸν ίδιον αὐτῆς τρόπον: διὰ τῶν μεθόδων τῶν ἐπιστημονικῶν, αἱ δποῖαι δὲν ἔχουν καμίαν σχέσιν οὔτε μὲ τὴν θρησκευτικὴν πίστιν, οὔτε μὲ τὰ συναισθήματα. Καὶ θὰ ἔχουν δίκαιον νὰ ἀπὸ εἴπουν ἔτσι καὶ ἔτοι είναι. Αἱ μέθοδοι αἱ ἐπιστημονικαὶ είναι η διαλεκτική, είναι δ ὅρθιλογισμὸς, είναι η ἀπόδειξις, είναι η ἐμπειρία, είναι η παρατήρησις, είναι τὸ πείραμα καὶ δ, τι ἄλλο. Ἀλλὰ ἐὰν διὰ τῶν μεθόδων αὐτῶν τῶν ἐπιστημονικῶν, ἀναζητητε τὴν ἀλήθειαν, κάμνετε μίαν προϋπόθεσιν μέσα σας, τὴν δποῖαν οὔδεμία ἐμπειρία σᾶς τὴν παρέχει, οὔδεις ὅρθιλογισμὸς τὴν ἀπόδειξινει, τὴν προϋπόθεσιν δτι ὑπάρχει ἀλήθεια τὴν δποῖαν ἀναζητεῖτε. Καὶ αὐτὴ είναι ζητήμα πίστεως, πίστεως θρησκευτικῆς. Ἐπὶ τῆς θάσεως αὐτῆς, τῆς τοιαύτης πίστεως οἰκοδομεῖται διάλογος τὸ ἐπιστημονικὸν οἰκοδόμημα διὰ τῶν μεθόδων τῶν ἀκριδῶν, τῶν ἐπιστημονικῶν μεθόδων. Ἐάν δὲν ἔχετε μέσα σας μίαν τοιαύτην πίστιν δὲν ἡμιπορεῖτε νὰ γίνετε πραγματικοὶ ἐπιστήμονες. Πῶς θὰ ἀναζητήσετε πρᾶγμα ποὺ δὲν πιστεύετε δτι ὑπάρχει; Ἀλλὰ τι σᾶς ἐπιθάλλει μία τοιαύτη πίστις; Σᾶς ἐπιθάλλει νὰ είσθε ἀληθινοὶ, ἀφοῦ πιστεύετε τὴν ἀλήθειαν, νὰ είσθε οἱ ίδιοι ἀληθινοὶ εἰς δλας τὰς ἔκφανσεις τοῦ διού σας. Πῶς είναι δυνατὸν νὰ είναι ἔνας ἐπιστήμων ἐρευνητής τῆς ἀληθείας, δταν δ ἰδιος εἰς τὸν ἄλλον του διού είναι φεύτικος ἀνθρωπός;

Αὐτὴ είναι μία ἀντινομία, η δποῖα δὲν ἡμιπορεῖ νὰ συμβιδιασθῇ. "Αγ είσαι φεύτικος ἀνθρωπός δὲν ἡμιπορεῖς νὰ ἀναζητήσῃς τὴν ἀλήθειαν διὰ τῆς ἐπιστήμης" θὰ ἀναζητήσῃς ἄλλα πράγματα : τὸ ίδιον σου δφελος, τὴν ἀλήθειαν δμως ποτέ. "Αγ θέλετε νὰ είσθε πραγματικοὶ ἐπιστήμονες, ἀναζητοῦντες τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν ἀλάδον τὸν δποῖον δ καθένας σας ἔχει διαλέξει, τότε πρέπει νὰ είσθε ἔξ δλοκλήρου ἀληθινοὶ ἀνθρωποι εἰς δληγ τὴν ἔκφανσιν τοῦ διού σας. Ἐάν ἐπομένως πιστεύετε τὴν ἀλήθειαν, καὶ δφείλετε νὰ τὴν πιστεύετε τὴν ἀλήθειαν, ἀφοῦ πρόκειται νὰ τὴν ἀναζητήσῃς διαρκῶς ὡς ἐπιστήμονες, ἐὰν ἔχετε συμμορφώσει διάλογον τὸν διού σας πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ είσθε κατὰ πάντα ἀληθινοὶ ἀνθρωποι, τότε ὑπάρχει καὶ ἔνα ἀγτικέμενον μὲ τὸ δποῖον πρέπει νὰ ξεκαθαρίσετε τοὺς λογαριασμούς σας τοὺς ψυχικούς. Ζῆτε μέσα εἰς

τὴν κοινωνίαν, μέσα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν. Είσθε μέλη ἀναπόσπαστα τῆς κοινωνίας αὐτῆς, εἰσθε ἀναπόσπαστα μέλη τῆς Ἑλλάδος. Διότι αὐτὴ είναι η Ἑλληνικὴ κοινωνία. Ἀποτελεῖτε δχι μόνον ἴστορικῶς, ἀλλὰ καὶ διολογικῶς καὶ φυσιολογικῶς ἀναπόσπαστα μέλη τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Αὐτὸς είναι μία ἀλήθεια, τὴν δποῖαν οὔδεις δύναται νὰ ἀργηθῇ, δπως δταν διέπετε εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν ἥλιον γὰ λάμπη, οὔδεις δύναται νὰ ἀργηθῇ δτι δ ἥλιος λάμπει εἰς τὸν οὐρανόν.

"Απὸ τοιαύτης ἀπόψεως ἐὰν θεωρήσετε τὸ πρᾶγμα, σᾶς γεννᾶται τὸ ζήτημα ποία είναι η σχέσις ὑμῶν πρὸς τὴν ἐλληνικὴν κοινωνίαν, τὴν Πατρίδα; Η σχέσις σας είναι δτι εἰσθε ὑπηρέται εἰς πᾶν δ, τι ἀφορᾶ τὴν Πατρίδα, ἀφωσιωμένα τέκνα της. Ἐάν έγητε ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀντιληφιγ, τότε δὲν είσθε ἀληθινοὶ δικτυρωποι, τότε δὲν δύνασθε νὰ είσθε οὔτε ἐπιστήμονες διότι ἐπαύσατε νὰ σχετιζεσθε μὲ τὴν ἀλήθειαν. Ἐπομένως η σχέσις σας πρὸς τὴν ἐλληνικὴν Πατρίδα είναι σχέσις στενωτάτη, ἀκόμη στενωτέρα ἀπὸ τὴν σχέσιν τοῦ παιδιοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς του. Καὶ η ἀφοσίωσις είναι ἀπόλυτη. Μάλιστα δὲ τώρα, διότε αὐτὴ η Πατρίς ἀνύψωσε τὸ κεφάλι της καὶ μὲ τὸ Κράτος τὸ δποῖον σᾶς δημιουργῶ, σᾶς ἀνοίγει εύρυτάτους δρίζοντας, μέσα εἰς τὰ δάθη τῶν δποίων δρθοῦνται τὰ ίδιαικά, εἰς τὰ δποῖα πρέπει νὰ κατευθύνεται καὶ τὰ δποῖα πρέπει νὰ γίνηται πραγματοποίηση κάθε "Ἑλλην. Δὲν είναι μάταιο τὸ σύνθημα, τὸ δποῖον ἔρριψα περὶ τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος. Δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ μία φυλή, ἐὰν δὲν δημιουργήσῃ πολιτισμὸν ίδικόν της. Ἀλλως τὸ "Ἐθνος δὲν είναι παρὰ μόρια γεκρού σώματος τὰ δποῖα ήμποροῦν νὰ χρησιμεύσουν ὡς λίπασμα δι' ἄλλας φυλάς. Ὁντότητα δὲν δύγανται νὰ ἀποτελέσουν.

Ούτε είναι η δημιουργία τοῦ τρίτου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ κάτι τὸ δποῖον νὰ είναι ἀγώτερον τῶν δυνάμεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Μή σᾶς τρομάζουν οἱ πολιτισμοὶ μας οἱ δποῖοι ἐπέρασαν. Νά μη σᾶς τρομάζουν καθόλου. Δὲν ήσαν τέλειοι. Σείς πρόκειται νὰ τὸν κάμετε τελείτερον. Ο ἀρχαῖος πολιτισμός, μεγάλος εἰς τὴν τέχνην, μεγάλος εἰς τὴν ἐπιστήμην, χωλὸς εἰς τὴν θρησκείαν — συμβατική ήτο η θρησκεία. Η δὲ φιλοσοφία του δὲν ήτο θρησκεία. Χωλότερος ἀκόμη εἰς τὴν πολιτικήν του ἔξελιξιν. Δὲν πιστεύω, ἀν μελετήσῃ κανεὶς ἀπὸ σᾶς τὴν ἴστοριαν, νὰ θυμάσῃ τὰς σκέψεις τῶν πολιτικῶν, οἱ δποῖοι ὁδήγησαν τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Ούτε πιστεύω κανεὶς νὰ θυμάζῃ τοὺς πολιτικούς τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, οἱ δποῖοι ἀντέδρασαν εἰς τὴν Μακεδονικήν Ἡγεμονίαν. Ἀλλὰ θὰ μοῦ εἰπητε δτι ήσαν ώραία αὐτὰ τὰ δποῖα εἰπαν. Ωραία, ωραίστατα, σᾶς λέγω καὶ ἔγω, δξιοθάμαστα καὶ ἀπὸ ρητορικῆς καὶ ἀπὸ συναισθηματικῆς ἀπόψεως. Δὲν ἀποτελοῦν δμως πολιτική.

"Ο μεσαιωνικὸς Ἑλληνισμὸς ὑπῆρξεν ἀναμφισβήτητως ἀπὸ ἀπόψεως τέχνης καὶ ἐπιστήμης πολὺ καθυστερηγμένος ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον ἐλληνισμόν. Ἀλλὰ ἀπὸ ἀπόψεως θρησκευτικῆς ήτο πολὺ ἀγώτερος καὶ ἐδημιουργήσεν ἔνα θρησκευτικόν ίδεωδεε, τὸ δποῖον διετήρησεν εἰς ἔκατομμαριά ωραίωπων ἀγθρώπων.

τὴν παρηγορίαν μέσα εἰς τὴν φυχήν των καὶ τὸ δόπιον θρησκευτικόν ίδεωδες μᾶς συνεκράτησε καὶ μᾶς συγκρατεῖ καὶ σήμερον. Ἐδημιούργησε δὲ καὶ ἀπὸ ἀπόφεως πολιτικῆς Κράτος. Διότι τὸ Κράτος τὸ μεσαιωνικόν, τὸ Ἑλληνικόν, εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς του ἦτο ἔνα ἀπὸ τὰ καλλίτερα καὶ ισχυρότερα Κράτη τῆς ἐποχῆς ἑκείνης, ἀν δχι τὸ ἀγώτερον δλων.

Δὲν ἔχετε, νέοι Ἑλληνες, τὴν φιλοδοξίαν ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς πολιτισμοὺς νὰ σχηματίσετε τὸν ίδικόν μας πολιτισμόν; Δὲν σᾶς ἀρέσει ἔνα τοιούτον ὑψηλὸν ίδεωδες καὶ ἔνας τοιοῦτος μέγας σκοπός; Δὲν ὑπάρχει ἀμφισσόλια δτι ἡ νεότης ἡ δοπια ἐνθουσιάζεται διὰ τὰ μεγάλα ζητήματα καὶ ἡ δοπια δὲν ἡμπορεῖ νὰ ζήσῃ χωρὶς μεγάλα ίδαινικά — δχι νὰ ἀναπτυχθῇ, μήτε κάν νὰ ζήσῃ — δὲν ὑπάρχει ἀμφισσόλια, λέγω, δτι θὰ δράξῃ τὴν σημαίαν τὴν δοπιαν σᾶς παρουσιάζομεν καὶ θὰ τὴν φέρη εἰς ἥκηνην!

Θὰ ὑποφέρετε εἰς τὴν ζωὴν σας, ἀν θέλετε γὰ εἰσθε ἀληθινοί, δπως πρέπει νὰ εἰσθε καὶ θὰ θέλετε γὰ εἰσθε. "Αγ θέλετε γὰ εἰσθε ἐπιστήμονες, λειτουργοὶ τῆς ἐπιστήμης πραγματικοί, λειπεῖς τῆς ἐπιστήμης, ἀν θέλετε γὰ εἰσθε Ἑλληνες παλαιούτες διὰ μεγάλα ίδαινικά, θὰ ὑποφέρετε εἰς τὸν δίον σας. Καὶ θὰ ὑποφέρετε καὶ πολύ. Καὶ οἱ πλούσιοι καὶ εὔποροι ἀπὸ σᾶς, δσοι εἰσθε, θὰ ὑποφέρετε, ἀκόμη δὲ περισσότερον οἱ πτωχοί. Στερήσεις πάσης ἀπόφεως, ἐγαντιδητης τῆς τύχης, ἐγαντιδητης τῶν ἀνθρώπων, κακοτυχίαι, δλα θὰ σᾶς ἔρθουν. Ἀλλὰ τι νομίζετε; Νομίζει κανεὶς ἀπὸ σᾶς δτι προορισμὸς τοῦ δίον εἶναι ἡ ἀπόδλουσις; Πρέπει γὰ ἐγνοήσητε δτι ἡ μεγαλυτέρα εὐτυχία τὴν δοπιαν ἔδωκεν δ Θεὸς εἰς τὸν ἀνθρωπον εἶναι νὰ παλαίη καὶ νὰ ὑποφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν του. Ὁ ἀνθρωπος δ δοπιας δὲν ἔνοει δτι αὐτὴ εἶναι ἡ εὐτυχία δὲν ἔχει ἐγνοήσει τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς.

"Ἀλλὰ μὲ τὴν δρμὴν τῆς Ἑλληνικῆς νεότητος θὰ μείνετε σταθεροὶ εἰς τὰ ίδαινικά σας καὶ θὰ μείνετε πιστοὶ εἰς τὸν ἑαυτόν σας. Θὰ ἔλθουν αἱ στιγμαὶ τῆς δοκιμασίας. Εἰς κάθε ἔνα ἀπὸ σᾶς θὰ ἔλθουν αἱ στιγμαὶ τῆς ἀδυναμίας. Πόσες φορὲς δὲν ἔχουν ἔλθει εἰς δλους μας αἱ στιγμαὶ αὐταὶ, πόσες φορὲς δὲν ἥσθανθημεν δλοι μας μέσα εἰς τὴν μόγωσιν, τότε ποὺ θέλομεν μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν μας, πόσες φορὲς δὲν τὰς αἰσθανθήκαμε μέσα εἰς τὴν ἐγκαταλειψιν. Τότε θὰ ἔλθη κοντά σου δ δαίμων τῆς ἀλαζονείας καὶ τοῦ ἑγωοῦ μου καὶ τῆς ίδιοτελείας καὶ θὰ σὲ πάρη, ἀγαπητέ μου νέες φίλε, καὶ θὰ σὲ ἀνεβάσῃ σὲ ἔνα ὑψηλὸ δουνδ καὶ θὰ σου εἴπῃ: κοίταξε τὸ δυστίειο τῆς γῆς. Σοῦ τὸ δίω. Ἀρκει νὰ πέσης νὰ μὲ προσκυνήσῃς. Θὰ ἔχης τὸ θάρρος ἑκείνην τὴν στιγμὴν νὰ τοῦ εἴπῃς: «ῦπαγε δπίσω μου σατανᾶ»;

Θὰ ἔχης τὸ θάρρος γὰ τὰ εἴπης αὐτὰ ἑκείνην τὴν στιγμὴν; Τότε ἔγινες ἑκείνο τὸ δοπιον δ κ. Πρύτανις σου συνέστησε νὰ γίνης: ἔγινες προσωπικότης. Καὶ τώρα, διὰ νὰ μὴ σᾶς κουράσω περισσότερον, ήμεις οἱ δοποὶοι ἥγονύμεθα τοῦ τόπου αὐτοῦ εἰς στάδια τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς δράσεως τοῦ τόπου, εἰς δλα τὰ σκαλοπάτια τῆς ιεραρχίας, ἔγω δ ἰδίος δ δοποὶος ἔχω ἀναλάβεις ἐπάνω εἰς τοὺς ὄμοις μου τὸ διαρύτατον φορτίον τῶν εὐθυνῶν τοῦ δρόμου εἰς τὸν δοπιον

σᾶς κατευθύνω, σᾶς λέγω δπως σᾶς τὰ λέγουν καὶ δλοι οἱ δλλοι κύριοι ποὺ σᾶς ἀνέφερα: πόσον εύκολότερον είναι δι' ήμας τὸ ἔργον μας! Πόσον δλιγώτερον αἰσθανόμεθα τὸν κόπον, δταν θαδίζοντες εἰς τὸν δρόμον τὸν δοποὶον θαδίζομεν ἀκούομεν τὴν γεότητα ἀκολουθοῦσαν καὶ ἐρχομένην πίσω μας ἐνθουσιώδη, δταν ἀντηχοῦν εἰς τὰ αὐτιά μας τὰ γέλια τῆς χαρᾶς της καὶ ἡ κραυγὴ τοῦ ἔνθουσιασμοῦ της.

ΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΑΣ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

(27 Νοεμβρίου 1937)

Φοιτηταὶ καὶ Φοιτήτριαι τῆς Ἀγωτάτης Σχολῆς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν,

Κατὰ πρῶτον ἐπιθυμῶ νὰ συγχαρῶ ὑμᾶς διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν δοποὶον ἀπερχούσατε τὴν ἐπιθουλὴν πρὸς εἰσοδον εἰς τὰς τάξεις σας τῶν καταστροφέων καὶ ἀπειλούτων νὰ καταστρέψουν τὸν Ἑλληνικόν μας πολιτισμόν. Η Ἀγωτάτη σχολή, τὸ δλον τῶν φοιτητῶν, ἔγνωριζε νὰ τοὺς ἀποκρούσῃ καὶ νὰ τοὺς ἀποβάλῃ διὰ τρόπου δημοσίου, σύτως ὥστε νὰ γνωσθῇ εἰς δληγ τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν. Καὶ αὐτὸ τὸ δοποὶον ἔγένετο σᾶς τιμῆ. Πρὸ δλίγων ήμερῶν, δμιλῶν εἰς τοὺς φοιτητὰς τοῦ Παγεπιστημίου, ἀγέφερα καὶ ἔξέθεσα σκέψεις αἱ δοποὶαι: ἐφαρμόζονται πλήρως καὶ εἰς σᾶς. Δὲν νομίζω δτι εἶναι ἀνάγκη γὰ τὰς ἐπαγαλάθων ἐκ νέου. Εἶναι ηδη γιωσταὶ εἰς ὑμᾶς. Ἐφρόντισα δὲ δπως τυπωθοῦν καὶ εἰς ἔνα μικρὸν διδίλιον, τὸ δοποὶον παρακαλῶ τὸν κ. Πρύτανιν νὰ διανεμηθῇ εἰς τοὺς φοιτητάς. "Ἐχετε δρμας ἀπέγαντι τῷ συγαδέλφῳ σας, τῷ φοιτητῷ τοῦ Ἐθνικοῦ Παγεπιστημίου, μίαν ίδιοτυπίαν: δ σκοπὸς τῷ σπουδῶν σας δὲν εἶναι δπως ἀσχοληθῆτε εἰς μίαν εἰδικὴν ἐπιστήμην. Ο σκοπὸς τῷ σπουδῶν σας εἶναι νὰ ἀποκτήσητε γενικωτάτας γνώσεις τὰς δλας ἀναγκαῖας, ἔστω καὶ λεπτομερεῖς, γνώσεις διαφόρων ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν δπως τὰς ἐφαρμόσητε εἰς τὸ μέλλον, δταν θὰ ἔξέλθητε εἰς τὴν κοινωνίαν, δχι πρὸς θεραπείαν ώρισμένης ἐπιστήμης, ἀλλ' δπως τὰς ἐφαρμόσητε εἰς ώρισμένας ἀσχολίας τοῦ δίον, εἰς διοτικὰς ἀσχολίας. Εἰσιμέγως δὲν θὰ εἰσθε οἱ θεράποντες μᾶς ἐπιστήμης καὶ η ἀσχολία σας δὲν θὰ εἶναι η διὰ τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἀγεύρεσις τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ θὰ εἶναι η ἐφαρμογὴ τῶν ἀληθειῶν τὰς δποὶας σᾶς παρουσιάζονται αἱ ἐπιστήμαι, η ἐφαρμογὴ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν εἰς τὸ δίον. Ἐπομένως πρέπει γὰ εἰσθε ἵκανοι δχι μόνον νὰ κατανοήσητε τὰς ἀληθείας ταύτας, τὰς δποὶας ἀνευρίσκουν αἱ δλλοι εἰποτῆς εἰποτῆς, ἀλλὰ πρέπει γὰ ἔχητε τὴν ἵκανότητα νὰ ἐλέγητε τὸ γνήσιον αὐτῶν καὶ τὴν ἵκανότητα γὰ τὰς ἐφαρμόσητε.